

(1) Sindijas Šermenas izstādes atklāšana
Íslandes Nacionālajā galerijā /
The opening of the exhibition by Cindy
Sherman at the National Gallery of
Iceland

(2) Renja Leino. Foto no sērijas
"Promesošie" /
Photo from the series *Absent Minds*
2009

Foto / Photo: Ieva Eņere

Mākslas festivāli 21. gadsimtā

Reikjavīka – pieredze un jauda

Cēsis – radoša platforma un attīstības iespējas

Art Festivals in the 21st Century

Reykjavik – experience and power

Cēsis – creative platform and development opportunities

12.05.–05.06.2010. Reikjavīkas Mākslas festivāls / Reykjavik Arts Festival

23.07.–15.08.2010. Mākslas festivāls "Cēsis 2010" / Art Festival Cēsis 2010

Inese Baranovska

Mākslas kritiķe, kuratore / Art Critic, Curator

Vēsture un fakti

Pirmais Reikjavīkas Mākslas festivāls notika 1970. gada vasarā, un kopš tā laika tas ir Íslandes kultūras attīstības vadošais spēks un enerģijas avots, kas iedvesmo un piesaista kā vietējos māksliniekus, tā pasaules klases meistarus. Festivāls vienmēr palīdzējis saglabāt salinieku nacionālo pašapziņu un vairojis Íslandes popularitāti un pazīstamību pasaulē. Pašlaik tas ir viens no senākajiem, respektējamākiem festivāliem Ziemeļeiropā, kura notikumus atspoguļo nopietni starptautiski mediji gan Eiropā, gan ne tik tālie kaimiņi no Amerikas Savienotajām Valstīm: *Art in America*, *New York Times*, *Wall Street Journal*, *Modern Painter*, *Artnet*, *Artforum*, *Art-Das Kunst Magazine*, *Boston Globe* un citi.

Sākotnēji festivāls tika rīkots katru otro gadu pēc biennāļu principa, bet kopš 2004. gada tas notiek ik maija mēnesī. Festivāla mājaslapā (www.arfest.is) var iepazīties ar tā četrdesmit gadus garo vēsturi: plakāti un programmas ļauj mums justies kā ceļotājiem laika mašīnā, tās nav nostalgiski saldās pagātnes atmiņas, bet gan aktualitāti un kvalitāti nezaudējuši pagājušo gadu mākslas un kultūras laika gara dokumenti. Neatkarīgi no globālām politiskām un ekonomiskām krīzēm un kolīzijām, kuras vēlušās pāri pasaulei pēdējos četrdesmit gadus, festivāls skatītājiem un klausītājiem piedāvājis labāko, kas notiek vietējā mākslas arēnā, un aicinājis tikai izcilus starptautiskus māksliniekus un izpildītājus.

Lai gan viens no festivāla dibinātājiem un aizvien vēl goda prezidents ir slavenais diriģents Vladimirs Aškenazi, tomēr paralēli mūzikas programmām svarīga loma vienmēr bijusi arī citām mākslas nozarēm un starpdisciplināriem pasākumiem, dažādām inovatīvām mākslas

History and Facts

The first Reykjavik Arts Festival took place in the summer of 1970, and since that time it has been the driving force and source of energy for the development of Iceland's culture, attracting and inspiring both local artists and worldclass masters. The festival has always helped preserve the national confidence of the islanders and has served to promote the global popularity and recognition of Iceland. Currently it is one of the oldest and most respected festivals in northern Europe. It is covered by reputable international media in Europe, as well as not so distant neighbours in the United States: *Art in America*, *New York Times*, *Wall Street Journal*, *Modern Painter*, *Artnet*, *Artforum*, *Art-Das Kunst magazine*, *Boston Globe*, etc.

Initially the festival was held every two years, as is common for biennials, but since 2004 it takes place every year, in May. The web site of the festival (www.arfest.is) provides an introduction to the forty year old history of the festival: the posters and programmes allow us to feel like time travellers. What we see are not nostalgically sweet memories of the past, but rather documents evoking the spirit of the age of the art and culture of the past decades, which have not lost their quality and topicality.

Despite the global political and economic crises and collisions of the last forty years, the festival has always offered its viewers and listeners the very best from the local art scene and invited only outstanding international artists and performers.

Although one of the founders, and up to this day honorary president, of the festival is the famous conductor Vladimir Ashkenazy, in

leva Epnere. Fotografijas no sērijas "Es gribētu būt" /
Photos from the series *I would like to be*. 2006

Foto / Photo: Ieva Epnere

formām: festivāla programmā harmoniskā līdzsvarā ir klasiskā mūzika un avangārs, *world music* un roks, dramatiskais vai leļļu teātris, cirks vai ielu performances, kino demonstrējumi, mākslas izstādes galerijās un muzejos vai mākslas instalācijas un akcijas publiskajā telpā, lekcijas un speciāli literārie lasījumi, muzikāli vakari mākslinieku darbnīcās u. tml. Festivāla patrons ir Īslandes prezidents, bet finansiālu atbalstu sniedz valsts un Reikjavīkas pašvaldība, kā arī sazarots privāto atbalstītāju tīkls. Lai saprastu mazās, bet unikālās valsts vērienīgo mākslas stratēģiju, nosaukšu tikai dažus slavenus māksliniekus, kuri gadu gaitā piedalījušies festivālā: Jehudi Menuhins un Vladimirs Aškenazi (1970), Leonards Koens, Kšištofs Pendereckis, Sigurjons Olafsons, Donalds Džads un Ričards Longs (1988), Dmitrijs Hvorostovskis, Sezārija Evora, Deivids Bovijs un Bjorka (1996), Tonijs Kregs, Frenks Gērijs, Mario Bota u. c. ievērojami arhitekti (2000), ASV māksliniece Ronija Horna ar personālizstādi *My Oz* un literāriem lasījumiem viņas izveidotajā "Ūdens bibliotēkā" (2007), Londonas galerijas *Serpentine* kurators Hanss Ulrihs Obrists un mākslinieks Olafurs Eliassons, kuri vadīja eksperimentālo mākslas maratonu Reikjavīkas Mākslas muzejā (2008), britu grupa *Tiger Lilies*, meksikāņu dziedātāja un dzejniece Lasa de Sela, jaudīgā mākslinieču apvienība *Icelanding Love Corporation* (2009). Neraugoties uz vulkāna darbību un ekonomisko krīzi, arī 2010. gada programma bija gana vērienīga. Mūzikā – afroduets no Mali *Amadou & Mariam*, slaveni klasiskās mūzikas izpildītāji no Norvēģijas un Vācijas, *Bedroom Community – the Whale Watching Tour* noslēguma koncerts, legendārais somu akordeonists Kimmo Pohjonen un daudzi citi,

parallel with music programmes an important role has always been assigned to the arts and interdisciplinary events, as well as various innovative art forms. The festival programme offers a harmonious balance of classical music and avant-garde music, world music and rock music, drama or puppet theatre, circus or street performances, cinema, art exhibitions in galleries and museums or art installations and happenings in the public space, lectures and special literary readings, musical evenings in artists' workshops, etc. The patron of the festival is the President of Iceland, and financial support is provided by the state and the municipal authorities of Reykjavik, as well as a wide network of private donors. In order to gain an insight into the comprehensive arts strategy of this small but unique country, I will mention just a few names, both in music and the arts, of those who have taken part in the festival over the years: Yehudi Menuhin, Vladimir Ashkenazy (1970), Leonard Cohen, Christof Penderecki, Sigurjón Ólafsson, Donald Judd, Richard Long (1988), Dmitri Hvorostovsky, Cesária Évora, David Bowie and Björk (1996), Tony Cragg, Frank Gehry, Mario Botta and other famous architects (2000), as well as the US artist Roni Horn with a solo exhibition *My Oz* and literary readings in her *Library of Water* (2007). There was an experimental art marathon in Reykjavik Art Museum, led by Hans-Ulrich Obrist, curator of the Serpentine Gallery in London, and artist Olafur Eliasson (2008), the British group 'Tiger Lilies', the Mexican singer and poet Lhas de Sela, the powerful group of female artists 'Icelandic Love Corporation' (2009). Despite the active volcano and the economic crisis, the 2010 programme was quite extensive. In music, there was

teātra mākslā – Viļņas pilsētas teātra režisora Oskara Koršunova jauniestudējums "Romeo un Džuljeta", vizuālajā mākslā – divdesmit fotoizstādes ar vienotu devīzi *Reality Check*.

Skarbās dabas spēks kā radošās enerģijas katalizators

Par Īslandi ir daudz dzirdēts un lasīts, redzētas TV programmas "Ziemeļu puse" un *National Geographic*, uzklauti rezidencē pabijušo latviešu mākslinieku aizrautīgie stāstījumi, bet visi šie patapināti iespaidi šķiet nieks, kad nonāc īstajā salas realitātē. Skarbā, majestātiskā daba un cilvēciskās būtnes niecība salīdzinājumā ar to – tas laikam kalpo par dzinuli īslandiešiem būt tik neatkarīgiem, brīvdomīgiem, aizrautīgi dulli, artistiskiem ikvienā izpausmē un jebkurā vecumā. Festivāla laikā tiku iepazīstināta ar daudziem fotogrāfiem, gleznotājiem, tēlniekiem, videomāksliniekiem, kuratoriem, mākslas pētniekiem un mūziķiem, un viņu radošajās biogrāfijās lielākoties varēju konstatēt tā dēvēto *Sprīdīša sindromu*: jaunībā visiem dzimtenē bijis par šauru, tādēļ traukušies mācīties un iepazīt pasauli ASV vai Eiropā, bet, gadiem ritot, ilgas pēc mājām kļūst aizvien spēcīgākas, atdzimst nacionālā pašapziņa, viņi atgriežas mājās, ar citām acīm vērtējot un skatot savu dzimto salu.

Pazīstamā somu fotogrāfe Renja Leino (*Renja Leino*), kas bija viena no festivāla viesiņām un piedalījās izstādē Ziemeļu namā (*Nordic House*), Īslandiešus visai trāpīgi nodēvēja par "Skandināvijas itāļiem". Viņi vienmēr ir priecīgi un ne par ko īsti neuztraucas – ja kaut ko nevar izdarīt šodien, rīt arī būs jauka diena... Par to jauko dienu – tas gan relatīvi, jo arī maijā te pūš skarbs vējš, bet skaisti leknā, zaļā zāle, kas galvenokārt redzama tūristiem domātajās pastkartītēs, realitātē parādās tikai vienu mēnesi gadā – jūlijā. Lai gan biju dzirdējusi, ka Reikjavīka nav liela pilsēta, tomēr pilsētas rimtais un miniatūrais formāts man bija pārsteigums – gleznaina mazpilsēta ar lielpilsētas cienīgu naktsdzīvi un aktīvu darbošanos kultūras un mākslas laukā, kur nav ne miņas no provinciālisma. Atgriežoties mājās, centos izlobīt secinājumus no visa raibuma, kas piedzīvots festivāla dienās: rūpīgi izšķīrstīju un novērtēju Īslandiešu fotogrāfa *Spessi* dāvatās konceptuālo fotosēriju grāmatas, izpētīju nu jau pasaules slavu ieguvušā konceptuālās fotogrāfijas pioniera Sigurdura Gudmundsona (*Sigurður Guðmundsson*) grāmatu "Situācijas" (*Situations, 1970–1982*), stikla mākslinieces un tēlnieces Brinhilduras Torgeirsdóttir (*Brynhildur Thorgeirsdóttir*) retrospektīvo katalogu. Saliekot kopā piedzīvojumu puzzle ar grāmatās ieraudzīto, sāku saprast, kur ir saknes Īslandiešu mākslas un mūzikas fenomena suģestējošajam spēkam, – tā ir paaudžu paaudzēs iekodētā dabas un pasaules izjūta, kas nepieļauj falšumu un lētu manipulāciju, kas liek domāt un darīt lietas lielās kategorijās. Manuprāt, arī latviešos ir šis spēks, vienīgi mēs neesam salinieki, tādēļ vienmēr esam bijuši vairāk pakļauti dažādām ietekmēm no ārpusaules, kuras sarežģī uzveri un nīcina spēju atšķirt pelavas no graudiem.

Viesos pie prezidenta un citi atklāšanas notikumi

Festivālu atklāja Reikjavīkas Mākslas muzeja lielajā hallē (pārbūvēta saldētava vecās ostas teritorijā): jau uz ielas visus sagaidīja raibās, orientālās drēbēs tērpusies mākslinieka un mūziķa Ragnara Kjartansona grupa. Kā jau minēju iepriekš, Īslandieši ir dzīves baudītāji (nu gluži kā itāļi), tādēļ festivāla pirmo nedēļu var uzskatīt par vienu lielu svinēšanu: tu dreifē no vienas atklāšanas uz nākamo, visur satiec tos pašus ļaudis, ar kuriem jau esi tikusi iepazīstināta iepriekš, viņi savukārt iepazīstina ar nākamajiem mākslas aprindu cilvēkiem, un tā nedēļas beigās tu jau pazīsti visu Reikjavīkas (gan jau arī Īslandes) kultūras dzīves eliti.

the afro duo from Mali 'Amadou & Mariam', famous classical music performers from Norway and Germany, a gala concert of *Bedroom Community – the Whale Watching Tour*, the legendary Finnish accordion player Kimmo Pohjonen and many others. In the theatre there was a new production of 'Romeo and Juliet' by Oskaras Koršunovas, the director of the Vilnius City Theatre. In visual arts, twenty photography exhibitions under the common title of *Reality Check*.

The Force of Harsh Nature as a Catalyst for Creative Energy

A lot has been seen and read about Iceland, seen in the TV programme Ziemeļu puse ('The North') and National Geographic. We have also heard rapturous stories of artists who have been in residence in Iceland for a while, but all of these borrowed impressions are nothing compared to the reality of the island. The harsh and majestic nature, and the insignificance of the human being when compared to it – this must be what drives the Icelanders to be so independent, free-thinking, enthralingly crazy, artistic in every expression and at any age. During the festival I was introduced to many photographers, painters, sculptors, video artists, curators, art researchers and musicians, and with most I could observe the phenomenon which we Latvians would call the *Sprīdītis syndrome*. In their youth it had seemed to them that their country of birth is too confined, and they had rushed to the USA or to Europe, to study and to get to know the world. But as years passed by, the longing for home became stronger and stronger, consciousness of national identity was re-awakened and they returned home, seeing and valuing their native island with different eyes.

The well-known Finnish photographer Renja Leino, one of the festival guests who took part in an exhibition at Nordic House, quite aptly declared the Icelanders to be the "Italians of the North". They are always joyful and don't really worry about anything – if you can't do something today, tomorrow will also be a nice day... About that nice day – that however is quite relative, as even in May there is a sharp wind. And that lush green grass, which is mostly seen in postcards for tourists, in reality can be seen only one month a year – in July. Although I had heard that Reykjavik is not a big city, the sedate and small-scale format of the city was a surprise to me: it's the size of a picturesque provincial town with the nightlife of a metropolis and active participation in art and culture, without any trace of provincialism. On returning home, I tried to work out conclusions from the diversity of impressions experienced during the festival. Carefully I leafed through and appreciated the book of conceptual photo series given to me by the Icelandic photographer Spessi, I studied the book 'Situations' (1970–1982) by the pioneer of conceptual photography Sigurður Guðmundsson, who has already achieved world fame, and the retrospective catalogue of glass artist and sculptor Brynhildur Thorgeirsdóttir. Putting together the jigsaw puzzle of my experiences at the festival and what I'd noted in the books, I started to see where it is that the roots of the suggestive power of Icelandic art and culture phenomenon lie – it is feeling for nature and the world encoded by generation upon generation, which does not allow falseness and cheap manipulation, and requires one to think and act in large categories. To my mind Latvians also have this power, except that we are not islanders, and thus have always been subjected to various external influences which complicate our perception and diminish our ability to distinguish the wheat from the chaff.

Atzišos, ka neesmu īpaša izstāžu atklāšanu fane, tā ir iespēja satikt sen neredzētus draugus un paziņas, apliecināt cieņu izstādes autoriem un kuratoriem, taču izstādes apskate šajos gadījumos ir diezgan sarežģīta un neproduktīva. Reikjavīkā biju spiesta izturēt atklāšanu maratonu četru dienu garumā. Atklāti sakot – arī tur rodas tāda pati *déjà vu* sajūta kā Rīgā vai citur pasaulē, tomēr vienu lietu pamanīju: šis svētku maratons ir ļoti svarīgs pašiem īslandiešu māksliniekiem, gluži tāpat kā savulaik populārās Mākslas dienas Latvijā.

Festivāla otrajā dienā visi dalībnieki un oficiālie viesi bija uzaicināti uz pieņemšanu Īslandes prezidenta Olafura Ragnara Grimsona rezidencē (viņš ir arī festivāla oficiālais patrons). Sarunās ar Īslandiešu māksliniekiem izpaudās patīkama pašapziņa, ka prezidents parāda godu savas valsts neordinārākai un radošākai sabiedrības daļai, šo labās gribas žestu augstu novērtēja arī starptautisko mediju pārstāvji un ārvalstu mākslinieki.

Reality Check – divdesmit fotoizstādes

Šogad vizuālās mākslas programma pilnībā bija veltīta fotogrāfijai: divdesmit fotoizstādes visos muzejos, izstāžu zālēs, mākslas centros un galerijās, projektos iesaistīti mākslinieki no daudzām pasaules valstīm. Pasākumu skaits – iespaidīgs, un pārsteidzošākais bija fakts, ka kvalitāte dominēja pār kvantitāti: gandrīz visas izstādes varēja iegūt laba vai izcila mākslas notikuma statusu. Sprotams, ka raksta ietvaros nevaru apskatīt visas, tomēr gribētos pievērsties iespaidīgākajām.

Kā nozīmīgākā tiek minēta pazīstamās ASV fotogrāfes Sindijas Šermeņas izstāde Īslandes Nacionālajā galerijā un viņas dzīvesdrauga mūziķa un mākslinieka Devida Bērna fotoinstalācijas pilsētvidē. Šermeņas fotosērija "Filmu kadri bez nosaukuma" (*Untitled Film Stills*, 1977–1980) vienā mirklī tolaik vēl jauno mākslinieci padarīja par slavenību. Šajā fotosērijā viņa eksponē pati sevi kā neeksistējošu filmu varoni, atsaucot atmiņā Eiropas un ASV gadsimta vidus kino šedevrus. 80. gadu sākumā tas inscenētās fotogrāfijas laukā bija pilnīgi inovatīvs risinājums, kas pārsteidza ar perfekti izturētu stilistiku un pašas autorenes kā modeles harismu. Sēriju visā pilnībā redzēt izstādēs ir liels retums. Nacionālās galerijas ekspozīcijā bija iespēja pārlicināties par šo nelielā formātā radīto melnbalto attēlu sugestīvo spēku – var teikt, ka mākslinieces personība izgaist, lai reinkarnētos daudz balsīgā liktenīgo sieviešu korī. Grupas *Talking Head* leģenda Deivids Bērns reprezentēja divus projektus: "Iekšpuse uz āru" (*Inside Out*) un "Morālas dilemmas" (*Moral Dilemmas*). Pirmais – lielizmēra fotoizdrukas (līdzīgas reklāmām uz sabiedriskā transporta līdzekļiem), kuras aizklāja Reikjavīkas Mākslas muzeja pirmā stāva logus un kurās attēloti laikmetīgās mākslas muzejam "nepiederīgu" mietpilsonisku aizkaru foto, kas laika gaitā dokumentēti dažādās pilsētās un valstīs. Savukārt ar otro projektu mākslinieks vēlējas akcentēt trauslo robežu starp reklāmu un mākslu mūsdienās. Tas pārsteidza skatītāju uz pilsētas reklāmas vairogiem – spoži optimistiskās krāsas piesaistīja uzmanību, bet izlasītais teksts raisīja samulsumu. Līdzīgi socioloģiskām anketām tiek uzdots jautājums ar trim atbilžu variantiem, gan jautājumi, gan atbildes ir vienlīdz neērti un rada morālu diskomfortu, attēlotās novērošanas kameras it kā atgādina: mēs tevi vērojam. Tā ir mākslinieka asa reakcija uz visuresošo reklāmas industriju, kas tevi nemītīgi uzmācīgi uzrunā, pat neļaujot iesaistīties dialogā.

Vadošajā Reikjavīkas galerijā *i8* varēja novērtēt izcilā konceptuālās mākslas pioniera Sigurdura Gudmundsona fotoizstādi "Situācijas un citi" (*Situations and Other*, 1970–1982). Fotogrāfijas, kas radušās *Fluxus* virziena ietekmē, konstruē poētiski filozofiskas vīzijas, kurās pats

Visiting the President and Other Opening Events

The festival opening took place in the Great Hall (a rebuilt refrigerated warehouse in the territory of the old port) of the Reykjavik Art Museum. Already in the street we were met by the group of artist and musician Ragnar Kjartansson, dressed up in oriental clothing. As mentioned before, Icelanders like to enjoy life (just like the Italians), and that's why the first week of the festival can be considered to be one big party: you drift from one opening event to another, everywhere you meet the same people whom you've met before, they introduce you to other people from artistic circles, and by the end of the week you have met all the cultural elite of Reykjavik (and probably also Iceland). I must admit that I'm not a great fan of exhibition openings, it's an opportunity to meet friends and acquaintances I haven't seen in a while, and to show respect for the exhibition authors and curators, but viewing the exhibition at an opening is rather complicated and unproductive. Nevertheless, in Reykjavik I had to survive the marathon of openings for four days. To be honest, there too you get a *déjà vu* feeling as in Riga or other places in the world, but I did notice one thing: this marathon of festivities is very important for Icelandic artists themselves, just like in Latvia when we used to have the popular Art Days. On the second day of the festival all the participants and official guests were invited to attend a reception held by the President of Iceland, Ólafur Ragnar Grímsson, at his residence. He is also the official patron of the festival. In conversation with Icelandic artists I noticed a pleasant sense of self-confidence that the president also honours the more out-of-the-ordinary and creative section of Icelandic society, and this gesture of goodwill was also highly appreciated by the international media and foreign artists.

Reality Check – Twenty Photography Exhibitions

The visual arts programme this year was completely focused on photography: twenty photography exhibitions in all museums, exhibition halls, art centres and galleries, involving artists from many countries in the projects. The number of events was impressive, and the most surprising thing was that quality prevailed over quantity: almost all exhibitions could be rated good or excellent. It is clear that I cannot review them all in this article, though I would like to mention the most impressive ones.

As the most notable I should mention the exhibition by US photographer Cindy Sherman at the National Gallery of Iceland, as well the photo installations in the city environment by her partner, musician and artist David Byrne. The photo series *Untitled Film Stills* (1977–1980) instantly made Sherman a celebrity. In the photo series she places herself in the role of unnamed film heroines, reminiscent of masterpieces of US and European films of the middle of the 20th century. In the early 1980s, this was a completely innovative approach in the field of staged photography, and it surprised the viewer with perfectly maintained style and the charisma of the author herself as a model. It is a rarity to see at an exhibition the series in its entirety, usually it is available in book format. On show at the National Gallery, it was possible to verify the suggestive power of these small format black and white photographs – one could say that the personality of the artist dissolves in order to be reincarnated into a choir of multi-voiced *femmes fatales*. The legendary David Byrne of the group 'Talking Heads' presented two projects: *Inside Out* and *Moral Dilemmas*. The first project was large format photo prints (similar to the adverts on public transport), which covered the ground floor windows of Reykjavik Art Museum. These images were photos of commonplace curtains, documented over time in many cities and countries, and totally

autors ir galvenā persona, kas izdzīvo dažādas absurdas un ironiskas situācijas. Skarbā ziemeļnieku humora stilā vizualizētas pārdomas par indivīda eksistences ceļu, līdzsvara meklējumiem starp dabu un cilvēkiem. Zīmīgi, ka vēlāk, jau ieguvis lielu starptautisku autoritāti, mākslinieks vairs nav radījis tik aizkustinošus un marginālus foto darbus, bet pievērsies labāk angažētai oficiālajai mākslai.

Par lielu pārsteigumu man kļuva izstāde, kura festivāla informatīvajā avīzē ar savu vēstījumu tā isti nenolasījās: "Alternatīvais skatiens" (*Alternative Eye*) – fotogrāfijas no Petura Arasona (*Pétur Arason*) un Ragnas Robertsdotiras (*Ragna Róbertsdóttir*) laikmetīgās mākslas kolekcijas, ko varēja vērtēt Reikjavīkas Mākslas muzeja filiālē. Sešdesmit fotogrāfijas un fotoinstalācijas publiski Íslandē tika izstādītas pirmo reizi. Unikālā kolekcija atspoguļo starptautiski pazīstamo islandiešu autoru pasaules redzējumu no 60. gadu beigām līdz mūsdienām. Dzīvesbiedri biznesmenis Peturs Arasons un māksliniece Ragna Robertsdotira mākslu sākuši kolekcionēt jau 60. gados – fotogrāfijas, gleznas, zīmējumus, instalācijas un videodarbus; kopumā kolekcijā ir aptuveni 1000 vienību, līdzīgās proporcijās pārstāvēti starptautiski autori un islandiešu mākslinieki. Kolekcija aizsākās, kad viņiem piederēja izstāžu zāle *Second Floor* Reikjavīkas centrā, kura piecu pastāvēšanas gadu laikā iemantoja lielu popularitāti un cieņu vietējās inteliģences aprindās. Fotokolekcijā pārstāvēti Berndts un Hilla Beheri, Roni Horna, Tasita Dīna, Tomass Rufs, Kandida Hēfere un daudzi citi izcili autori. Man bija iespēja tikt ar pašiem kolekcionāriem un pavaicāt, kas viņus iedvesmojis veidot šo kolekciju, – darbu izvēlē viņi vienmēr vadījušies pēc savas sirdsbalss, nevis prognozēm mākslas tirgū, mākslas kolekcionēšana ir viņu dzīvesveids, kas rada harmonisku prieku un mīlestību.

Slavenā somu arhitekta Alvara Ālto 70. gados uzbūvētajā Ziemeļu mājā bija skatāma skandināvu mākslinieku izstāde "Tagadne ir tagad" (*The Present is Now*), tās kuratori – fotogrāfi Spessi un Katrīna Elvarsdotira (*Katrin Elvarsdóttir*) no Íslandes. Ar mākslas teorētiķi Kimmo Lehtonena (Somija) palīdzību viņi atlasīja sešus mūsdienu autorus, no kuriem īpaši gribētos minēt somu fotogrāfus. Hari Pālviranta izteiksmīgajā fotosērijā "Sadauzītie" (*Battered*) attēloti piektdienas uzdzīves nakts kaitiņos cietuši vīrieši, monumentalitātē un tiešumā šie portreti manā apziņā identificējas ar spāņu 17. gs. glezniecības tradīcijām. Renjas Leino uzņemtie bērnu portreti "Promesošie" (*Absent Minds*) atsvešināti raugās datora monitoros. Viņas darbu emocionāli spēcīgo vēstījumu pastiprina tas, ka tās ir lielformāta izdrukas, kas bija izstādītas uz vairāku māju brandmūriem Ziemeļu mājas teritorijā. Pēdējos gados Renja Leino apzināti lieto elementāro mobilā telefona fotokameru, tās kvalitatīvos defektus un deformācijas izmantojot kā artefaktu pastiprinošus elementus. "Cilvēki cieši skatās manos attēlos. Viņu sejas ir svešā ainavā, prāts pazaudējies šo pikseļu kastīšu priekšā. Manā iztēlē viņu smadzenes lēnām absorbē ekrāns. Kur paliek viņu prāts, kad mašīnas pilnībā pārņem viņu uzmanību?"

Pirmo reizi Reikjavīkas publiskajā telpā tika izstādīti foto darbi. Šī projekta nosaukums *Reality Check* ("Realitātes pārbaude") tad arī bija izvēlēts par visa festivāla mākslas programmas devīzi ar nodomu akcentēt fotogrāfijas nozīmi mūsdienu pasaulē kā dzīvi, komunikācijas un kultūru reflektējošu mediju. Pilsētvides projekta kuratori Esu Sigurjonsdotiru (*Æsa Sigurjónsdóttir*) interesēja situācija, kas notiek ar izstāžu darbiem, kad no klasiskā baltā kuba tie nonāk atklātā publiskā telpā, – vai tas liek cilvēkiem uz tiem paskatīties citādāk. Publiskā telpa var būt kā neitrāls fons, bet tā var arī darbiem dot jaunu uztveres dimensiju, citu alternatīvo vizuālo kodu. Ko var ieraudzīt, un kas tiek apslēpts

inappropriate for the windows of a contemporary art museum. The aim of his second project, *Moral Dilemmas*, was to emphasize the fragile border between advertising and art nowadays. These works surprised the viewer on city advertising billboards: the brightly optimistic colours attracted attention, but the text created confusion. As in sociological questionnaires, each presented a question with three possible answers. Both the questions and the answers were equally awkward, and created moral discomfort, meanwhile the surveillance cameras depicted as if spoke to us: we are watching you. This was the artist's biting reaction to the ever-present advertising industry, which incessantly and overbearingly addresses us, without permitting a dialogue.

The leading Reykjavik gallery *i8* offered the photography exhibition *Situations and Others* (1970–1982) by the outstanding pioneer of conceptual art Sigurður Guðmundsson. These photographs were influenced by the Fluxus movement, and they construct poetically philosophical visions with the author himself being the main character living out various absurd and ironic situations. With a touch of the harsh humour of the northerner, the photos visualize the author's musings about an individual's path of existence and the search of balance between nature and the human being. It is significant that later, when the artist had gained international popularity, he no longer created such moving and marginal works, but turned instead to more accepted official art.

One exhibition was a great surprise to me, as the information about it in the festival's information newsletter wasn't very clear. This was the photography exhibition *Alternative Eye*, photos from the contemporary art collection of Pétur Arason and Ragna Róbertsdóttir, which could be appraised in a subsidiary of the Reykjavik Art Museum. These were sixty photos and photo installations, publicly displayed in Iceland for the first time. This unique collection reflects the world view of internationally-known Icelandic artists from 1960s until present day. The couple, businessman Pétur Arason and artist Ragna, began collecting art in the 1960s: photographs, drawings, installations and video works. Altogether there are now approximately 1000 items in the collection, with Icelandic and international artists represented in about equal proportions. The collection was started when they owned a gallery called *Second Floor* in downtown Reykjavik. During the five years of its existence it became extremely popular and gained respect among the local intelligentsia. They feel spiritual closeness to the artists whose works are in their collection, and this connection does not end with the purchase of the works. In the photo collection there are works by Roni Horn, Tacida Dean, Berndt and Hilla Becher, Thomas Ruff, Candida Höfer, as well as many other outstanding authors. I had the opportunity of meeting the collectors and asked them what had inspired them to create this collection. They told me that the choice of works was always guided by their heart, not by the forecasts of the art market; collecting art is their way of life, which brings harmonious joy and love.

The Nordic House, built in the 1970s after a design of the famous Finnish architect Alvar Aalto, was home to the exhibition of Scandinavian artists *The Present is Now*. Its curators were two photographers: Spessi and Katrin Elvarsdóttir (Iceland). With the help of art theoretician Kimmo Lehtonen (Finland), they selected six contemporary authors. I would like to make a special mention of the Finnish photographers taking part. Harri Pālviranta, with his powerful photo series *Battered*, depicts men who have suffered in Friday party night fights – with their monumentality and directness, these portraits to me seem to identify with the Spanish painting traditions of the 17th century. There are also portraits

un nepamanīts, kur ir robeža starp dokumentālo reālismu, naratīvo vēstījumu un estētiskām vērtībām?

Esa Sigurjonsdotira vairākkārt viesojusies Rīgā, kur viņai bija iespēja iepazīties ar latviešu fotogrāfiem. *Reality Check* projektam viņa izvēlējās arī latviešu mākslinieces Ievas Epneres darbu sēriju *I Would Like to Be...* ("Es gribētu būt..."; Īslandes jauniešu fotoportreti, kas tapuši rezidences laikā Īslandē 2006. gadā, bet nekad nav bijuši šeit izstādīti). Lūdzu kuratorei komentēt viņas izvēli: "Šī Īslandes jauniešu portretu sērija mani piesaistīja ar citādāku skatījumu uz Ziemeļvalstu jauno paaudzi nekā jau zināmo Eiropas foto meistarū (Tomass Harmērijs, Robs Hornstra) darbos. Ievas darbiem piemīt īpašs jūtīgums un gaišredzīgums. Šeit jaunieši atklājas kā klusējoša sociāla grupa, individualitātes, kas nolemtas mūžīgām gaidām." Labākajos Reikjavikas festivāla notikumos vērojama autoru vēlme katram stāstīt savu stāstu, iedziļinoties dažādos mūsdienu dzīves procesos, cenšoties strauji garām zibošo fragmentāro pasaules redzējumu aizstāt ar personisku skatu uz lietām un notikumiem, lai meklētu un izzinātu cilvēciskās esības jēgu, mēģinot saprast pašiem sevi un rast dialogu ar līdzcilvēkiem.

Uz līdzīgas nots šogad notiks arī vēl pavisam jaunais (pagaidām vienīgais Latvijā) mākslas festivāls "Cēsis 2010". Pēc formāta tas ir radniecīgs Reikjavikas festivālam, piedāvājot notikumus akadēmiskās mūzikas, laikmetīgās mākslas, teātra un kino jomā. Svarīgi, ka jau no pašiem pirmsākumiem festivālam ir precīzi formulēta radošā platforma ar uzstādījumu producēt tikai augsti kvalitatīvus mākslas notikumus, acināt starptautiski atzītus izpildītājus un atbalstīt jaunus, daudzsoļus talantus. Cēsu festivāls jau ceturto gadu pašā Latvijas vasaras pilnbriedā pulcē gan cēsniekus, gan kultūras gardēžus no Rīgas, vērojama pakāpeniska tendence aptvert arī Baltijas valstu reģionu un Skandināviju. Atliek cerēt, ka mūsu valsts vadība nākotnē beidzot spēs nonākt pie atziņas, ka kultūras atbalsts atmaksājas un ir nozīmīgs virzītājspēks valsts ilgtermiņa attīstībai, stiprinot nacionālo pašapziņu un vairojot valsts pazīstamību pasaulē.

Kas šogad notiks Cēsu festivālā?

Zīmīgi, ka jau par tradīciju kļuvušās Vecajā alus brūzī skatāmās laikmetīgās mākslas izstādes šīgada nosaukums ir *Take Care* ("Rūpējies"). Ekspozīcijas koncepts sakņots vēlmē noskaidrot mākslinieka un sabiedrības attiecības, precīzāk – mākslinieku izjūtas un domas par sabiedrību, mākslas darbā paužot rūpes ārpus individuālās vēlmes, vienlaikus atklājoties izteikti individuāli radoši.

Laikmetīgās mākslas izstādē šogad būs pārstāvēti visu trīs Baltijas valstu mākslinieki, tādējādi atspoguļojot Baltijas valstu mākslas aktuālās tendences. Latviju pārstāvēs Andris Breže, Gints Gabrāns, Kristaps Ģelzis, Valts Kleins, Ģirts Muižnieks, Katrīna Neiburga un jaunā gleznotāja Anda Lāce. Igauniju – jaunu mākslinieku konceptuālā apvienība *Visible Solution*, kas ir inovatīvi radoša kompānija, kuru dibinājuši trīs jauni autori un radošie uzņēmēji: Tāniels Raudseps (*Taaniel Raudsepp*), Sigrīda Vīra (*Sigrid Viir*) un Karels Koplimetss (*Karel Koplmetts*). Lietuviešu kuratore Virginija Januškevičūte (*Virginija Januškevičūtė*) kopā ar jauno autoru grupu veidos nefunkcionālu arhitektonisku instalāciju, kas interaktīvi iesaistīs skatītājus jaunā telpas apguves procesā.

Izstādes *Take Care* kuratore Daiga Rudzāte tās iecerī raksturo šādi: "2009. gadā Latvijas ekspozīcijas atklāšanā Venēcijas biennālē vācu kurators Norberts Vēbers bilda, ka tagadnes uzdevums nav vis jaunu pasaulu radīšana, kā to savā biennāles koncepcijā izteicis Daniels Birnbaums, bet gan rūpes par esošo pasauli. Baltijas valstis globālā

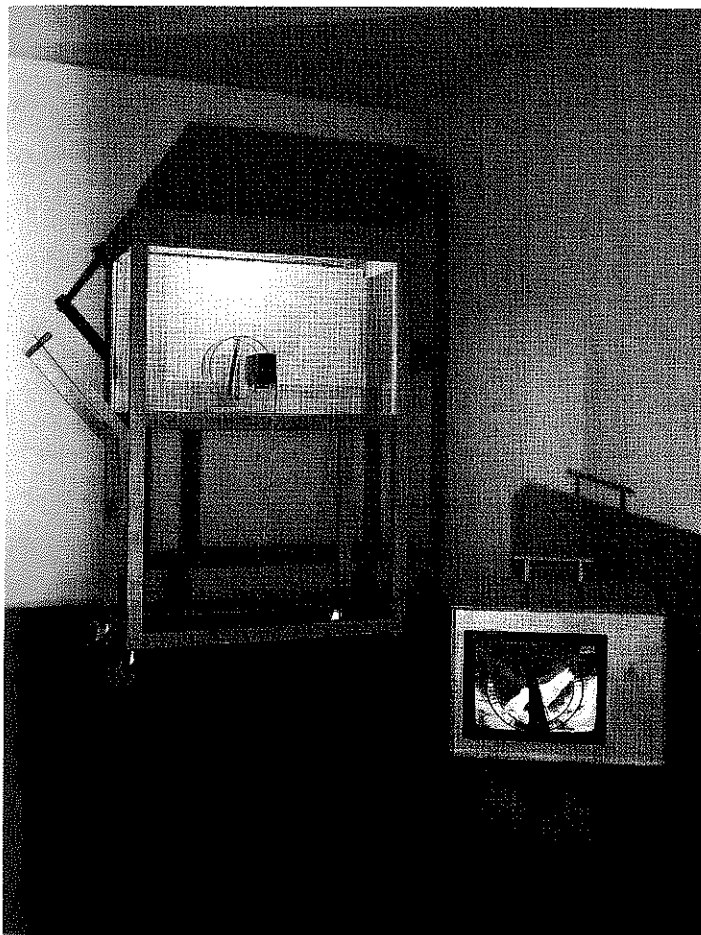
of children by Renja Leino, their vacant faces staring at computer monitors in *Absent Minds*. The emotionally powerful message of her works is amplified by the fact that they are printed in large format and displayed on the walls of several houses in the territory of Nordic House. In recent years Leino consciously uses a basic mobile phone camera, using its defects and deformations as a strengthening factor: "People look closely at my images. Their faces are in a foreign landscape, minds absent in front of these pixel boxes. In my imagination their brains are slowly being absorbed by the screen. What happens to their minds, when machines so completely capture their attention?"

For the first time ever, photographs were displayed in Reykjavik's public spaces. The title of this project, *Reality Check*, was the motto of the artistic programme for the whole festival, with the intention of emphasizing the significance of photography in our contemporary world as a medium for reflecting life, communication and culture. The curator of the cityscape project *Esa Sigurjónsdóttir* was interested in what happens to exhibition works when they are moved from the classical white cubes to open public spaces. Does it make people to look at the works differently? A public space can serve as a neutral background, but it can also give the works a new dimension of perception, and provide an alternative visual code. What can be noticed, and what remains hidden and unobserved? Where is the borderline between documentary realism, narrative story and aesthetic values?

Esa Sigurjónsdóttir has visited Riga several times, where she has had the opportunity to meet Latvian photographers. For the *Reality Check* project she chose the series *I Would Like to Be* by Latvian artist Ieva Iltnere. These are photo portraits of Icelandic youth which were created when Iltnere had a residency in Iceland in 2006, but were never exhibited there. I asked the curator to comment on this choice: "This portrait series of Icelandic youth attracted me with a different viewpoint of the young people of Nordic countries. It differs from the already familiar works by European photo masters (Thomas Hurmery, Rob Hornstra). Ieva's works possess a particular sensitivity and clairvoyance. Here the youth are revealed as a silent social group, as individuals who are doomed to eternal anticipation."

At all the best events of the Reykjavik Arts Festival one could observe the intention of authors to tell their own story by immersing themselves in various processes of modern life, trying to substitute the vision of life rapidly flashing by with a personal view on things and events, in order to seek and get to know the meaning of human existence, trying to understand themselves and to find a dialogue with fellow human beings.

On a similar note, this year the brand new (and for now the only) art festival in Latvia *CĒSIS 2010*, is to take place from July 23 to August 15. In its format it is similar to the Reykjavik Festival, offering events of classical music, contemporary art, theatre and film. It has been important that from the very beginning the creative platform of the festival was clearly defined: to present only art events of high quality, to invite internationally renowned authors and to support promising new talents. For the fourth year running, the Cēsis Festival at the height of summer has attracted the attention of both Cēsis residents and culture gourmants from Riga, and there is also a gradual tendency to draw in the Baltic region and Scandinavia. We can only hope that in the future our government will finally realize that it pays to support culture and that it is a significant driving force in the long-term development of the country, which can strengthen national self-confidence and increase international recognition of this country.

Apvienība *Visible Solution* (Tāniels Raudseps, Sigrīda Vīra, Karels Koplīmets). Adama Smita miluļa neredzamā roka būri. Prototips Nr. 2. Instalācija / *Visible Solutions Inc.* (Taaniel Raudsepp, Sigrīd Viir, Karel Koplīmets) *Adam Smith's Pet Invisible Hand in a Cage*. Prototype No. 2. Installation. 2010

© 2010 publicitātes materiāliem / Publicity photo

Finansiālā krīze skārusi īpaši smagi. Vai tās būtu sekas rūpju trūkumam? Vai, iespējams, rūpes tikušas izprastas tik plurālistiski, ka demokrātijas "baltajā troksnī" gluži kā lielpilsētas burznmā zuduši jēlkādi vērtību orientieri, kam praktiskajā dzīvē radušās bēdīgas sekas. Vieniem rūpes bijušas par savu labklājību, citiem – par savas dvēseles glābšanu, izmantojot ezoteriskas prakses, vēl citiem – cīņa par tīru vidi. Taču vēl lielāks skaits rūpju iemiesojusies pozīcijā "pret", radot ja ne fiziskas, tad vismaz daudzskaitlīgas garīgas, dažādi pamatojamas konfrontācijas.

Kādas ir mākslinieka un sabiedrības attiecības, precīzāk – mākslinieka izjūtas un domas par sabiedrību, mākslas darbā paužot rūpes, kas staro ārpus individuālās vēlmes, vienlaicīgi izsakot izteikti individuālu radošu reljefu? Kādi ir šo rūpju "lasījumi", t. i., interpretācijas iespējas, kurās, cerams, iesaistīsies gan Cēsu festivāla apmeklētāji, gan mākslu, kultūras vidi un sabiedrību aprakstošie intelektuāļi? Izstādei nevajadzētu aprobežoties tikai ar jautājumu uzdošanu, kas ir ērtākais laikmetīgā mākslinieka veids, kā spēlēt paslēpes ar sabiedrību. Laikmetīgā māksla spēj radīt intelektuālu nemieru, kas nav vienādojams ar estētiski gūstamu baudu. Jau senajā Grieķijā katarse, lūkojoties traģēdijās, bija liels mērķis, taču reizē tradīcijā sakņots fenomens. Šīs izstādes nolūks nav kārtējā traģēdijas dzimšana, tās mērķis ir svaigu vēsmu plūsma ceļā uz jēgpilni nodzīvotu dzīvi kopā ar draugiem, domubiedriem un visiem tiem, kas par tādiem var kļūt." ●

Pateicos par atbalstu Ziemeļvalstu un Baltijas valstu mobilitātes programmai "Kultūra", kā arī kolēģiem un draugiem Islandē – Esai Sigurjonsdóttirai, Johannai Vigdísai Guðmundsdóttirai (Johanna Vigdís Guðmundsdóttir), Spessi un Katrinai Elvarsdóttirai.

What's on at the Cēsis Festival this year?

It is noteworthy that the contemporary art exhibition which traditionally takes place in the Old Brewery this year is titled *Take Care*. The concept of the exhibition is rooted in the desire to establish what is the relationship between the artist and society or, more precisely, artists' feelings and thoughts about society, in their works of art expressing concerns which are separate from their individual aspirations, and simultaneously revealing themselves to be uniquely creative.

The contemporary art exhibition this year will feature artists from all three Baltic countries, thus reflecting current tendencies in art of the Baltic region. Latvia will be represented by Andris Breže, Gints Gabrāns, Kristaps Ģelzis, Valts Kleins, Ģirts Muižnieks, Katrīna Neiburga and the young painter Anda Lāce. Estonia will be represented by a conceptual group of young artists *Visible Solution*, founded by three young authors and creative entrepreneurs: Taaniel Raudsepp, Sigrīd Viir and Karel Koplīmets. The Lithuanian curator Virginija Januskeviciute, together with a group of young authors, will create a non-functional architectonic installation, which will provide an interactive way of involving the viewers in getting to know a new space.

Daiga Rudzāte, the curator of the exhibition *Take Care* has this to say about the concept: "In 2009, at the opening of the Latvian stand at the Venice Biennial, German curator Norbert Weber said that the main objective today is not to create new worlds, as Daniel Birnbaum had expressed in his concept of the biennial, but to take care of the world that already exists. In the global financial crisis the Baltic countries have been hit particularly hard. Are these the consequences of a lack of care? Possibly caring was understood so pluralistically that in the "white noise" of democracy, just like in the hubbub of a big city, any kind of value reference points have been lost, causing grave consequences in practical life. Some people took care of their welfare, others – of saving their soul in esoteric practices, still others fought for a clean environment. But an even larger number of worries became embedded in the position of "against", creating if not physical, then at least numerous spiritual confrontations, each with their own justification.

What is the relationship between the artist and society? More precisely, what do artists feel and think with regard to society, expressing concerns in their artwork which are beyond their individual desires, but at the same time expressing a markedly individual approach? What are the possibilities of interpreting these concerns? – hopefully, the visitors of Cēsis Art Festival, as well as the intellectuals writing about art, culture and society will join in seeking to find out.

The exhibition should not limit itself to just asking questions, which is the most convenient way for a contemporary artist to play hide-and-seek with society. Contemporary art is capable of creating intellectual unease, which is not the same as aesthetic pleasure. Already in ancient Greece, catharsis was the great objective of the tragedies, but it also had its basis in their tradition. The aim of this exhibition is not the birth of yet another tragedy, but to be a fresh breeze on the way to a meaningful life enjoyed together with friends, people who share your views and all those who could become fellow travellers through life." ●

My heartfelt thanks to the Nordic-Baltic Mobility Programme for Culture, as well as to colleagues and friends in Iceland – Esai Sigurjonsdóttir, Jóhanna Vigdís Guðmundsdóttir, Spessi and Katrin Elvarsdóttir.